

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Wstęp	17
ROZDZIAŁ I. WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI BADAŃ	21
1. Definicja opieki	21
1.1. Opieka w znaczeniu potocznym	21
1.2. Opieka w znaczeniu normatywnym	23
1.2.1. Opieka faktyczna	23
1.2.2. Opieka społeczna	33
1.2.3. Opieka prawna – ujęcie historycznoprawne i definicja	38
2. Definicja niepełnosprawności i zmiana paradygmatów niepełnosprawności	45
2.1. Uwagi wstępne	45
2.2. Definicja legalna niepełnosprawności i jej ewolucja w wybranych aktach normatywnych	47
2.3. Model medyczny niepełnosprawności	53
2.4. Model społeczny niepełnosprawności	56
2.5. Model biopsychospołeczny niepełnosprawności	62
2.6. Model obywatelski niepełnosprawności	65

3. Prawne modele wspierania osób z niepełnosprawnością – wybrane zagadnienia	66
3.1. Uwagi wstępne	66
3.2. Model zastępczego podejmowania decyzji	67
3.3. Model wspieranego podejmowania decyzji w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych	71
3.4. Model wspieranego podejmowania decyzji z elementami zastępczego podejmowania decyzji a Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych	83
4. Model wspieranego podejmowania decyzji z elementami zastępczego podejmowania decyzji na przykładzie prawa niemieckiego	93
4.1. Uwagi wstępne	93
4.2. Uchylenie przepisów prawnych o ubezwłasnowolnieniu	95
4.3. Materialnoprawne przesłanki ustanowienia opieki prawnej	97
4.4. Ustanowienie opieki a zdolność do czynności prawnych podopiecznego	99
4.5. Reprezentacja podopiecznego przez opiekuna prawnego	101
4.6. Ochrona podopiecznego przed konfliktem interesów	102
4.7. Osoba opiekuna prawnego	102
4.8. Możliwość sprawowania opieki prawnej przez więcej niż jedną osobę	105
4.9. Zasada subsydiarności	106
4.10. Opieka prawna z zastrzeżeniem zgody	112
4.11. Okresowa kontrola zasadności dalszego stosowania środka wsparcia	116
4.12. Obowiązek uzyskiwania zezwolenia sądu opiekuńczego	116
4.13. Dobro podopiecznego	120
4.14. Ustanie opieki prawnej	122
5. Model wspieranego podejmowania decyzji z elementami zastępczego podejmowania decyzji na przykładzie projektu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego opracowywanego w latach 2012–2015	122
6. Wnioski	130

ROZDZIAŁ II. OPIEKA NAD OSOBĄ PEŁNOLETNIĄ A INSTYTUCJA UBEZWŁASNOWIENIA CAŁKOWITEGO	137
1. Instytucja ubezwłasnowolnienia całkowitego i jej wpływ na kształt opieki nad osobą pełnoletnią	137
1.1. Ubezwłasnowolnienie w Konstytucji RP i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	137
1.1.1. Uwagi wstępne	137
1.1.2. Konstytucyjne pojęcie ubezwłasnowolnienia	139
1.1.3. Ocena proporcjonalności skutku ubezwłasnowolnienia całkowitego w postaci utraty zdolności do czynności prawnych	141
1.1.4. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące ubezwłasnowolnienia	144
1.1.5. Stanowisko TK dotyczące modelu opieki nad osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie	147
1.2. Ubezwłasnowolnienie w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych – oświadczenie interpretacyjne i zastrzeżenia	149
1.3. Ubezwłasnowolnienie w prawie europejskim i orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	152
2. Przesłanki materialnoprawne ubezwłasnowolnienia całkowitego a zakres podmiotowy instytucji opieki	163
2.1. Uwagi wstępne	163
2.2. Przesłanki psychiatryczne	166
2.2.1. Choroba psychiczna	166
2.2.2. Niedorozwój umysłowy	171
2.2.3. Zaburzenia psychiczne innego rodzaju	178
2.3. Przesłanka psychologiczna	187
2.4. Przesłanka celowości ubezwłasnowolnienia	191
2.5. Zakres podmiotowy – osoba opiekuna prawnego	195
2.5.1. Uwagi ogólne	195
2.5.2. Zakres podmiotowy opieki – przepis art. 176 k.r.o. a przepis art. 148 k.r.o.	198
2.5.3. Zakres podmiotowy opieki – przepis art. 176 k.r.o. a przepis art. 149 k.r.o.	208
3. Cywilnoprawne i materialnoprawne skutki ubezwłasnowolnienia całkowitego a przedstawicielstwo ustawowe opiekuna	214

4. Zakres temporalny ubezwłasnowolnienia całkowitego a zakres temporalny opieki	218
4.1. Ogólne zagadnienia proceduralne	218
4.2. Postępowanie o ubezwłasnowolnienie a postępowanie o ustanowienie opieki	221
4.3. Postępowanie o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia a opieka	224
5. Wnioski	227

ROZDZIAŁ III. **OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OPIEKI NAD OSOBĄ PEŁNOLETNIĄ** **235**

1. Opieka nad osobą pełnoletnią – umiejscowienie przepisów prawnych w systemie prawa	235
2. Opieka nad osobą pełnoletnią jako instytucja osobowego prawa cywilnego i stosunek cywilnoprawny	241
3. Opieka nad osobą pełnoletnią jako instytucja prawa rodzinnego i stosunek rodzinnoprawny	251
3.1. Uwagi wstępne	251
3.2. Sposób powstania i trwałość stosunku rodzinnoprawnego	256
3.3. Indywidualnie oznaczone podmioty stosunku rodzinnoprawnego	259
3.4. Złożona struktura stosunku rodzinnoprawnego	261
3.5. Stosowanie przepisów k.c. do stosunków rodzinnoprawnych	264
3.6. Wiąż rodzinna jako podstawa stosunku rodzinnoprawnego	267
4. Opieka nad osobą pełnoletnią jako stosunek złożony	279
5. Cechy prawa opiekuńczego	289
5.1. Dobro podopiecznego	289
5.1.1. Dobro podopiecznego a dobro dziecka	289
5.1.2. Dobro podopiecznego – różne ujęcia	292
5.1.3. Dobro podopiecznego – treść i kryteria jego ustalenia	298
5.1.4. Interesy majątkowe i niemajątkowe podopiecznego a dobro podopiecznego	300
5.1.5. Elementy obiektywne i subiektywne a dobro podopiecznego	303
5.2. Powszechność opieki	314
5.3. Wyłączność kompetencji sądu opiekuńczego	328

5.4. Jednoosobowe sprawowanie opieki	335
5.5. Ustanawianie opieki z urzędu	343
5.6. Odpłatność opieki	343
5.7. Reprezentacja podopiecznego	346
5.8. Ochrona przed konfliktem interesów	351
6. Wnioski	358

ROZDZIAŁ IV. **PIECZA NAD OSOBĄ PEŁNOLETNIĄ UBEZWŁASNOWIIONĄ CAŁKOWICIE Z ELEMENTAMI REPREZENTACJI** **367**

1. Uwagi wprowadzające do struktury pieczy nad osobą pełnoletnią ubezwłasnowolnioną całkowicie	367
2. Troska o stan zdrowia podopiecznego	376
2.1. Uwagi wstępne	376
2.2. Przepis art. 156 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o. a przepisy u.p.p. i u.z.l.	377
2.3. Zgoda na interwencje medyczne w świetle u.p.p. oraz u.z.l.	381
2.3.1. Uwagi wstępne	381
2.3.2. Zgoda i sprzeciw w świetle art. 17–18 u.p.p.	385
2.3.3. Zgoda i sprzeciw w świetle art. 32–34 u.z.l.	386
2.3.4. Zakres autonomii podopiecznego – zgoda na badanie i inne świadczenia zdrowotne	387
2.3.5. Zakres autonomii podopiecznego – sprzeciw	395
2.3.6. Kolidują oświadczeń opiekuna prawnego i podopiecznego	397
2.3.7. Rozwiązania legislacyjne na wypadek braku opiekuna prawnego	400
2.4. Troska o stan zdrowia podopiecznego – ochrona zdrowia psychicznego	402
2.4.1. Uwagi wstępne	402
2.4.2. Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego w trybie dobrowolnym	406
2.4.3. Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody	413
2.4.4. Opiekun prawny a kurator dla osoby przebywającej w szpitalu psychiatrycznym	419
2.5. Troska o stan zdrowia podopiecznego – leczenie uzależnień	422
2.5.1. Leczenie alkoholizmu	422
2.5.2. Leczenie narkomanii	429

3. Troska o zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych podopiecznego	431
3.1. Uwagi wstępne	431
3.2. Umieszczenie osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie w domu pomocy społecznej	432
4. Troska o prawidłowe ukształtowanie sytuacji prawnej osobisto-rodzinnej podopiecznego	449
4.1. Uwagi wstępne	449
4.2. Małżeństwo podopiecznego a opieka	450
4.2.1. Zdolność podopiecznego do zawarcia małżeństwa (art. 11 k.r.o.)	450
4.2.2. Unieważnienie małżeństwa zawartego przez podopiecznego a pozostawanie podopiecznego w dotychczasowym związku małżeńskim	462
4.3. Rodzicielstwo podopiecznego a opieka	466
4.3.1. Zdolność podopiecznego do sprawowania władzy rodzicielskiej (art. 96 § 2 k.r.o.)	466
4.4. Ustalenie praw stanu cywilnego podopiecznego oraz wobec podopiecznego a opieka	471
5. Wnioski	480

ROZDZIAŁ V. **PIECZA NAD MAJĄTKIEM PEŁNOLETNIEGO UBEZWŁASNOWOLNIONEGO CAŁKOWICIE Z ELEMENTAMI REPREZENTACJI** **489**

1. Pojęcie pieczy nad majątkiem osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie	489
2. Struktura pieczy nad majątkiem osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie	493
3. Wykonywanie zarządu majątkiem podopiecznego	500
3.1. Uwagi wstępne	500
3.2. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu (art. 101 § 3 k.r.o.) a ważniejsze sprawy dotyczące majątku podopiecznego (art. 156 k.r.o.)	500
3.3. Ważniejsze sprawy dotyczące majątku podopiecznego oraz kryteria delimitacji spraw ważniejszych dotyczących majątku podopiecznego od spraw, które nie spełniają tej cechy	502

4. Obowiązki opiekuna prawnego związane z pieczęcią nad majątkiem podopiecznego lub dotyczące majątku podopiecznego	512
4.1. Kryteria podziału obowiązków związanych z pieczęcią nad majątkiem lub dotyczących majątku podopiecznego	512
4.2. Obowiązki realizowane w czasie trwania stosunku opieki	516
4.2.1. Obowiązek sporządzenia inwentarza (art. 160 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	516
4.2.2. Obowiązek zabezpieczenia kosztowności i gotówki podopiecznego (art. 161 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	519
4.2.3. Obowiązek sprawozdawczy (art. 166 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	521
4.3. Obowiązki realizowane po ustaniu stosunku opieki	527
4.3.1. Obowiązek prowadzenia pilnych spraw opieki, w tym pilnych spraw związanych z zarządaniem majątkiem podopiecznego (art. 169 § 3 k.r.o. w zw. z art. 171 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	527
4.3.2. Obowiązek złożenia rachunku końcowego z zarządu majątkiem podopiecznego (art. 172 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	531
4.3.3. Obowiązek zwrotu zarządzanego majątku podopiecznego osobie uprawnionej do jego objęcia (art. 174 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.)	532
5. Wyłączenia przedmiotowe z zarządu majątkiem podopiecznego	533
5.1. Uwagi ogólne	533
5.2. Wyłączenia przedmiotowe z zarządu majątkiem podopiecznego na podstawie umowy darowizny lub testamentu	534
5.2.1. Zakres przedmiotowy wyłączenia	534
5.2.2. Moment wyłączenia	537
5.3. Zarobek i zdolność podopiecznego do zarobkowania	542
5.3.1. Pojęcie „zarobku”	542
5.3.1.1. Podopieczny jako strona stosunku pracy w roli pracownika	543
5.3.1.2. Podopieczny jako strona cywilnoprawnych odpłatnych umów o świadczenie usług lub umów o dzieło w roli przyjmującego zlecenie lub przyjmującego zamówienie	552
5.3.1.3. Rozporządzanie zarobkiem podopiecznego	555

6. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku jako ważniejsza sprawa dotycząca majątku podopiecznego (art. 1012 k.c. w zw. z art. 156 k.r.o.)	556
6.1. Uwagi ogólne	556
6.2. Termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku w imieniu podopiecznego	564
6.3. Wpływ postępowania opiekuńczego w przedmiocie udzielenia zezwoleń na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku w imieniu podopiecznego na bieg terminu, o którym mowa w treści art. 1015 § 1 k.c.	566
6.3.1. Uwagi ogólne	566
6.3.1.1. Stosowanie <i>per analogiam</i> przepisów dotyczących zawieszenia biegu terminu przedawnienia (art. 121 pkt 4 k.c.)	569
6.3.1.2. Stosowanie <i>per analogiam</i> przepisów dotyczących przerwania biegu terminu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.)	573
6.3.1.3. Stosowanie <i>per analogiam</i> przepisów dotyczących transmisji (art. 1017 k.c.)	575
6.3.1.4. Stanowisko własne	578
7. Wnioski	582
Zakończenie	587
Bibliografia	613
Wykaz aktów prawnych	647